

PREU: Eixemplar gratuït

DÉNIA

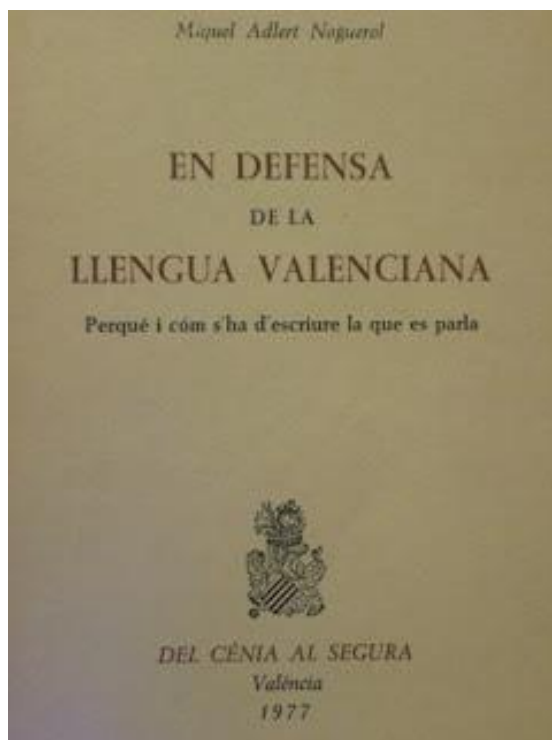
Extra de Març - 2021

Gmail rocchabas2018@gmail.com

Twitter @CulturalRoc

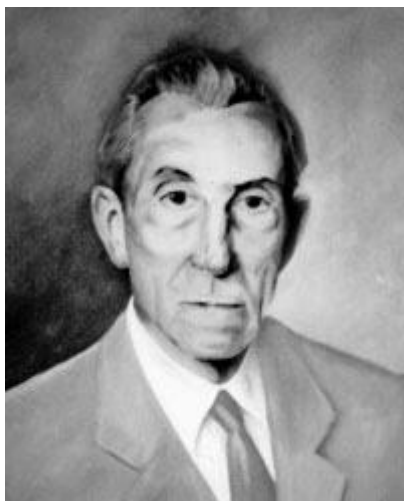
Facebook. @rocchabas

En defensa de la llengua valenciana

Miquel Adlert Noguerol.

València 1977

Miquel Adlert Nogueroles

Juriste i ensagiste l'obra del qual gira sempre al voltant de la seua **Pàtria Valenciana**, podent-se considerar un dels principals ideòlegs del valencianisme de la postguerra i de la transició. La seua obra *En defensa de la llengua valenciana* (1977), en que exponia les raons per les que s'apartava d'una trajectòria prèvia d'imitació dels models lingüístics catalans i donava uns criteris per a poder escriure en valencià d'acort en la nostra tradició escrita i parlada, supongué una autèntica revolució i donà pas a la codificació moderna de la nostra llengua, perfilada i perfeccionada per la Secció de Llengua i Lliteratura de la **Real Acadèmia de Cultura Valenciana**.

(text copiat de la web de l'Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana.)

A tu, poble valencià,
poble meu del que sóc poble

Primera part. Explicacions:

1. Caic en l'engany de la catalanisació i me n'ixc.
2. Ciència, Llengua, Poble i Cultura.
3. Caràcter del present treball.

Caic en l'engany de la catalanisació i me n'ixc

He de començar per parlar de mi. Pero no per egolatria, sinó al contrari: per tractar-se de confessió de culpa, arrepeniment, propòsit d'esmena i reparació del mal causat. Per açò, una vegada més (l'anterior fón en un article (sic) en "Jornada" de 24 de Septiembre de 1975) repetixc ma confessió pública de qué, com m'enganyaren, una vegada enganyat, enganyí de bona fe. Açò ho explique detalladament en el meu inèdit "Retorn a la fidelitat valenciana", que desige acabar i publicar. Ací només explique lo imprescindible.

Fa més de mig segle que, en 1926, sent encara la meua edat la de catorze anys, despertà en mi la valencianitat el primer número de la revista "Cultura Valenciana". Em cal advertir que, anteriorment, només havia llegit en llengua valenciana el meritísim "Pensat i Fet"; els llibrets de falla, que en aquella época tenien autèntica gracia popular, com les falles; i -no m'averkonyixc de dir-ho- "La Traca". I en eixe número primer de "Cultura Valenciana", el primer treball el firmava: P. Lluís Fullana, O.F. M. Fón el primer coneiximent que tinguí de Fullana.

I ací em cal fer un homenage d'admiració, de gratitut i de desagravi al nostre ilustre filòlec valencià Lluís Fullana, que ha segut tan injustament oblidat, i més injustament despreciat i vilipendiat. I, personalment, li faig acte de desagravi per haver abandonat ses ensenyances quan m'enganyaren. I faig extensiu l'homenage als qui, en son dia, el defengueren i li foren fidels. No em cal dir que segons les ensenyances de Fullana aprenguí a escriure la llengua valenciana.

Pero en 1927 m'omplí de confusió l'aparició de la revista "Taula de Lletres Valencianes". Perqué la majoria dels que escrivien en ella no ho feen segons lo que aprenguí de Fullana. Com, poc després, tampoc no es publicaren d'acort én Fullana els llibres de "L'Estel". pero no era en esta llengua, nova per a mi, en la que es publicaren, per aquella mateixa época, els llibres de "Societat Valenciana de Publicacions".

Finalment, aquella llengua que no era la de Fullana, florí én l'esclat de publicacions en llengua valenciana durant els anys republicans, sobretot en el semanari "El Camí"; i en ell, sobretot, en els treballs que Carles Salvador escrivia sobre llengua, els que després es plasmaren en alló de Castelló: normes de catalanisació, encara que vergonyant per a millor enganyar, les quals, coromullant la paulatina catalanisació a dosis reduïdes que venia fent-se d'uns anys arrere, representaren la primera ofensiva de catalanisació a gran escala. Per això supongueren una reforma dràstica per als que escrivíem el valencià segons les normes usades en aquell moment: les de Fullana. I nos foren un fortísim shock aquelles normes que significaven un canvi total de colp.

Per això, l'actual catalanisació, superació de la de les bases de Castelló, exigix una revalencianisació també enèrgica, total i de colp, que és lo que propugne ací. És totalment inadmissible la posició dels que pretenen que les bases de Castelló siguen la revalencianisació de la llengua valenciana catalanisada. Com també cal rebujar l'actitut dels que proponen pendre dites bases com a punt de partida per a la revalencianisació per etapes de l'actual valencià catalanisat.

El 8 de juliol de 1975, en un article (sic) en el desaparegut "Jornada", demaní als que encara viuen -gràcies a Déu i per molts més anys que siga- dels que firmaren les normes de Castelló que, com les noves generacions de valencians ho ignoren, explicaren quí féu les normes, perquè es feren, circumstàncies de fer-les, quins les acordaren, quins dels firmants es reuniren en Castelló i cóm es replegaren les firmes dels que no anaren a la capital de la Plana.

I caiguí en l'engany perquè no sabia que aquella llengua que no s'escrivía com la que aprenguí de Fullana, era per ser catalanisada.

I com no em preocupí de fer estudis llingüístics, puix que em fiava dels que crea mestres sincers, aprenguí i escriguí aquella llengua catalanisada.

I la duguí én mi a totes bandes. I én ella vaig anar a "Acció Nacionalista Valenciana", de la que Xavier Casp era el secretari i de la que molt pronte vaig ser també u dels dirigents; i ho érem els dos quan esclatà la guerra.

I duguí la llengua catalanisada al semanari nostre que no es publicava catalanisat: "Acció", únic periòdic en valencià que es publicava quan vingué la guerra, i l'últim número, el 112, es publicà el mateix 18 de juliol de 1936. Com fiu igual en quantes publicacions intervinguí, i en tot on poguí fer escriure aquella llengua catalanisada.

I, naturalment, també entrà aquella llengua catalanisada en EDITORIAL TORRE a on, per mig d'edicions, la tertúlia semanal seua del dimarts, conferències, lectures, etc., durant els anys de sa existència, es mantingué encesa -pot dir-se que en exclusiva- la flama del valencianisme.

La gran labor que férem i les moltes penalitats que passarèm les amaga ara el pancatalanisme. Pero si hi ha pancatalanistes que ho poden ignorar, com els que pregunten, en to de superioritat i de censura, qué ha fet el valencianisme en els anys difícils, "quan feia més silenci" com escrigué Joan Fuster en l'homenage a Xavier Casp, sí que hi ha personalitats del pancatalanisme que en poden donar testimoni. Puix que estaven én relació én nosatres, uns d'abans de la guerra, en el valencianisme; alguns inclús sent asidus a la tertúlia nostra dels dimarts, després de la guerra; atres per raons editorials, etc.

Citaré uns quants. Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés, Alfons Cucó, Josep Iborra, Francesc de P. Burguera, Enric Valor i Vives i Emili Rodríguez Bernabeu als que, a més donàrem a conéixer en les lletres valencianes publicant EDITORIAL TORRE son primer llibre. Manuel Sanchis Guarner del que editàrem dos llibres, u la gramàtica seua. Francesc Ferrer Pastor, Martí Domínguez, Robert Moròder Molina, Beatriu Civera... i atres que poden contestar perfectament a la pregunta a qué acabe de fer referència.

Com també són molts els catalans i mallorquins, intellectuals i no intellectuals, que poden donar testimoni de lo que hem fet, perquè nos coneixen i saben la nostra activitat.

I per a EDITORIAL TORRE, en la que tant d'amor, i tant de treball, i tantes il·lusions posàrem els fundadors, diu unes normes per a la llengua literària. Buscaven que, en quant a les principals diferències entre les llengües valenciana, mallorquina i catalana, acceptaren els catalans valencianismes i mallorquinismes; els mallorquins valencianismes i catalanismes i els valencians mallorquinismes i catalanisme, prenent en cada cas la forma de la llengua que la conservara més pura. I així, eixa llengua literària resultaria prou comprensible per a tots; i entre els lectors de cadascuna de les tres llengües es propagarien els llibres de les altres dos.

Expostes estes normes a Xavier Casp i acceptades per ell, les usàrem en les publicacions d'EDITORIAL TORRE; i es conegueren per normes de Torre; i escrigueren molts i encara n'escriuen. La "Gramàtica Valenciana", de M. Sanchis Guarner, que publicàrem en EDITORIAL TORRE, no sols confirmà les dites normes sinó que, en quant a catalanisació, anà més llunt. Els catalans es negaren a fer les concessions que els corresponien.

La catalanisació que s'havia iniciat abans de la guerra, principalment impulsada per Carles Salvador i les normes de Castelló, inclús arribà al sempre arcaïste Rat Penat que substituï sa tradicional arcaïsiació per la catalanisació que li dugué Carles Salvador, qui publicà una gramàtica catalanisant que serví de text en els cursos de Lo Rat Penat. En edicions posteriors a la mort de Carles Salvador, a la gramàtica seua li augmentaren catalanisació els que substituïren sos noms, en l'edició, per "Secció filològica de Lo Rat Penat", en els cursos del qual ha ensenyat valencià catalanizat i ha fet professors de valencià catalanizat.

Inclús en plena escalada pancatalanista de 1975, Lo Rat Penat publicà una nova edició d'esta gramàtica. I li feu l'ofertament d'estes instruccions per a que les publicara i serviren per a informar noves edicions, i que rectificara així (sic) Lo Rat Penat l'acció catalanisadora que realisava. I no s'acceptà el meu ofertament, i encara en l'any 1976 s'ha publicat una nova gramàtica, com les anteriors sense nom o noms d'autor o autors, dient-se basada ¡en les normes de Castelló! i, clar, sense apenes més descatalanisació sobre les anteriors que substituir: aquest per este i altre per altre i, clar, els corresponents derivats i tz per s; per lo que segueix ensenyant valencià catalanizat i fent professors de valencià catalanizat, col·laborant a la catalanisació -presidida, ¡ai!, per la Universitat- pero fent creure lo contrari en lo que diu esta gramàtica en el preàmbul.

Fon després d'abandonar Fuster el nostre grup al voltant d'EDITORIAL TORRE, o siga, de Xavier Casp i de mi, i que es coneixia per grup de Torre, quan comencí a fer orelletes. I en juny de 1951, en un viatge que feu én Xavier Casp a Barcelona, lo que viu i oí en aquells én els que parlàrem, començà a omplirme d'estupor.

I em féu pensar si es pretenia la catalanisació total de València, per una integral absorció per Catalunya. Idea que reforçà seguidament lo que se'm féu en el "Diccionari Català - Valencià - Balear", ¡a mi que era en València l'únic delegat, representant, o com es vullga dir, del dit diccionari!.

I vaig començar a despertar de l'engany quan, en els primers anys cinquanta començà la catalanisació total de València, on Joan Fuster era el capdancer. M'afanyí a avisar del perill a molts que no em feren cas (com si els parlara el xiquet (sic) de les carasses), ni davant de fets com el que un mapa que aparegué en el "Diccionari Català - Valencià - Balear" com a vinyeta indicadora de les llengües que comprenia, es convertí en emblema (inclús de solapa) de lo que en aquells anys cinquanta començà a dir-se "Països Catalans". Ni tampoc no em féu cas ningú quan en 1962 s'inicià l'escalada del pancatalanisme per la publicació dels llibres de Joan Fuster: "El País Valencià" i "Nosaltres els valencians", seguit com un complement per "Qüestió de noms". Tot açó després de la preparació que féu Fuster en anys anteriors en premsa de Barcelona i de València, principalment en el suplement "València" del diari "Levante"

I com em trobava despert del tot, seguí els esforços per fer comprendre el perill a molts, que seguien sense fer-me cas. I al mateix temps, com a una restitució a València del perjuí que li havia fet, em posí a estudiar a fondo la llengua valenciana de veritat. I comencí a escriure "Retorn a la fidelitat valenciana", del qual he tret (del cos de l'obra i del vocabulari valencià - català català - valencià) este treball.

Cal parlar un poc de la catalanisació de la llengua valenciana. I és una gravíssima acusació la que vaig a fer, pero que cal fer. I és que la major culpabilitat de la catalanisació de la llengua valenciana (com, anteriorment, de l'arcaïsiació) la té la cultura valenciana, fonamentalment la literatura i en ella sobre tot, la poesia. En primer lloc perquè la poesia fón la rama més (quasi únicament) cultivada i, naturalment, escrita. En segon lloc per la proclivitat dels literats cap a una turris eburnea cultista en la que es tancaven separats del poble, per a escriure una llengua, primer arcaïsiada i després catalanisada, impossible de qué la senta el poble com a seua.

Done testimoni de "ciencia pròpia" de qué, abans de la guerra, s'omplien els diversos locals on es representava el tan injustament coromullat de ludibri teatre valencià; i "La Traca" es venia més que totes les atres publicacions en valencià juntes.

Primer foren els literats renaixentistes (que tant admire per atres conceptes) els que marraren en son excessiu recurs a la llengua clàssica. Potser pel romanticisme imperant que fea tornar els ulls al pretèrit; o per creure, pot ser, que era una llengua corrupta la que parlava el poble valencià. I literats i poble se separaren. Tant que, autoconfessant-s'ho més o manco, uns i atres estaven convençuts de qué usaven dos llengües diferents, a les quals, en tàcit acort, denominaven: llemosina a la dels literats i valenciana a la del poble.

A l'arcaïsiació de la llengua la substituïren més tart els literats per la catalanisació. Perqué, a més de creure corrupta la llengua del poble, els literats que escrivien en valencià (igual que els que ho feen en castellà pensaven en el "major camp" que així tenien en Madrit), se sentien proclives a Barcelona per a obtindre un "major camp". I per això calia que els entengueren bé en Barcelona, per a lo qual calia catalanisar la llengua valenciana. Pero la poesia no pareixia correcta en Barcelona per les regles de la Poètica, diferents en català i valencià, que les de cadascú no poden aplicar-se a l'atre. I en les dos creències respectives de "major camp" següen els literats valencians.

I primer l'arcaïzació i després la catalanisació de la llengua escrita, han subvalorat en el concepte del poble la llengua valenciana que ell parla.

En menor grau també ha influït en la catalanisació del valencià l'obsessió en molts de fugir de la castellanisació (perill que s'exagerava) del valencià, que fea acudir al català com si este no patira també de castellanisació i fóra l'espill de la llengua valenciana perduda. I es fugí d'un bou que no era per a qué nos haja empitonat un bou que sí que és.

L'actitut dels literats valencians de catalanisar el valencià, lògicament, havia de ser, ho fón, ha segut, i ho és ara al màxim, ben acollida i estimulada pels catalans, especialment la minoria més o manco intellectual de Barcelona.

Perqué he d'advertir que en tot temps ha hagut en el norest espanyol un pancatalanisme per lo manco llingüístic per a no quedar-se sense escriptors clàssics. És trist pensar que, veges per a on, la causa, que no la culpa, primigènia del pancatalanisme la tenen Ausias March, Joan Roig de Corella, Jordi de Sant Jordi, Sor Isabel de Villena, Jaume Roig, Joanot Martorell... per citar-ne uns quants. I no he citat a Sant Vicent Ferrer perquè és l'únic que als catalans pancatalanistes no els fa massa gràcia apropiar-se'l per allò que Doménech i Montaner digué - i tots els catalans ho han repetit- de la iniquitat de Casp.

La realitat és que l'autèntica llengua valenciana en sa evolució, en l'estat actual, ha segut desconeguda pels literats valencians, primer pels arcaïzants i després, i ara, pels catalanisants. I així s'han condenat, com a "incorrectes", formes evolucionades de la llengua valenciana, substituint-les, primer per les arcaïques i després per les catalanes evolucionades. És el cas de la preposició valenciana actual én reemplaçada primer per l'arcaica ab i després per la catalana evolucionada amb, tan evolucionada com l'atra actual catalana am i la valenciana én. Com atres paraules valencianes s'han condenat per ser igual o paregudes a les castellanen -salvo que estiguen en el català "normatiu"- i s'han substituït per les catalanes evolucionades, inclús quan la substituïda valenciana és clàssica. És el cas d'héroie, modo i triunfar substituïdes per les catalanes actuals heroi, mode i triomfar. Pero s'han donat com a bones els autèntics castellanismes que acceptà Fabra per al català "normatiu", inclús tractan-se de la mateixa paraula castellana, com és el cas de morena i casino.

Naturalment, substituint les paraules diferents del valencià per les catalanes, arribarà un moment en qué el valencià siga igual que el català perquè no siga el valencià sinó el català. És la filologia prestidigitadora.

En definitiva, en els casos de al literatura renaixentista i la post-renaixentista arribant a l'actual, s'ha canviat la llengua del poble valencià, escamotejant-la, per una atra que, com un conillet, s'ha tret de la xistera, primer arcaica i després catalana, en l'única diferència que, mentres l'ilusioniste renaixentiste no pretenia enganyar al poble valencià fent-li creure que escrivia en la llengua que parlava el poble, sinó que reconeixia que era distinta i era el primer a dir-li llemosina, i a la del poble valenciana, com dia també el poble; en canvi l'ilusioniste pancatalaniste assegura al poble que la catalana en qué escriu és la perduda "llengua dels valencians" i que, per perduda, deu recobrar.

I per millor passar la inconfessable mercaderia, els pancatalanistes posen a la vista del poble, la bandera de conveniència (mai millor dit) de "valencià cult". Millor dit, diuen "culte" que és la llengua "normativa" catalana, invenció lingüística (com tantes de Fabra) la d'èsta paraula (com reconeix el "Diccionari Català - Valencià - Balear"), deguda a que els catalans no poden pronunciar, per lo vist, la t eixa després de l i el lector advertirà que és lo que dirien els catalans d'escriure cult, que és la paraula valenciana. El citat diccionari ho explica per mig d'un circumloqui: "un mot indecorós".

El cas és que, en la catalanisació de la llengua valenciana, s'ha arribat a escriure una llengua que, com veem en la lletra impresa que apareix, no és valencià ni català, sinó un híbrit, perquè és o valencià catalanizat o català valencianizat, als que, per brevetat, denomine respectivament valcat i cataval.

Ciència, Llengua, Poble i Cultura

L'idioma no és una qüestió científica en el sentit de ser producte d'una ciència sinó al revés: una ciència - la Filologia- és producte de la llengua: és una ciència merament especulativa. L'idioma és anterior, tant cronològicament com en quant a preferència respecte a la Filologia. Per això, sense l'existència d'un idioma no pot haver filologia sobre ell; pero pot haver - i n'hi ha- un idioma sense filologia que l'estudie.

Perqué la llengua és un fenomen social per a la comunicació dels hòmens entre sí. I, com a tal fenomen social, és obra del poble que és qui fa la llengua, la modifica i li posa nom com a amo que és d'ella. És un Dret natural que la llei ampara com a dret humà. Per això és absurd que hi haja partits polítics que ho negligixquen i se dirigixquen al poble valencià en una llengua que no és la que el poble parla, contra la qual no es pot anar per criteris científics: ni filològics ni històrics.

La Filologia no té més missió que estudiar lo que el poble fa en la llengua seua. La Filologia no deu ordenar res al poble, ni intentar modificar un fenomen social, ni, molt manco, substituir al poble en la formació de l'idioma, ni substituir-li la llengua per una atra. La missió de la Filologia és semblant a la de la Geologia en sos respectius camps de la llengua i la terra. La Geologia estudia la formació i evolució de la terra, pero els geòlecs no pretenen intervindre, modificar la formació i evolució de la terra, ni molt manco formar ells la terra o substituir-la per un atre planeta.

Una llengua viva, per açò mateix que és viva, no és una cosa estàtica sinó en constant modificació i transformació, com a fenomen social que és i no un conjunt de principis científics immutables dictats pels filòlecs, als que no necessita per a existir.

L'idioma valencià ha existit segles sense filòlecs, i sense filòlecs precisament ha produït una literatura esplèndida, de categoria universal.

Perqué Ausias March, per citar només la cota més alta, no seguia normes de ningun filòlec.

Ara els filòlegs valencians pancatalanistes s'han apoderat de la llengua com a cosa seua i en un acte dominical fan una llengua i volen imposar al poble l'artificialitat de sa manufactura científica; i que únicament l'engany d'ells pot explicar que organitzacions que es diuen elles ser del poble, per al poble i sa defensa, es dirigixen al poble valencià no en la llengua qu'ell parla sinó en l'artificial que el pancatalanisme diu que és "la dels valencians".

Com a comprovació per al lector de la subordinació de la Filologia i els filòlegs a la llengua que fa el poble, que és lo normal, i no al revés, que és l'anormalitat que pretén el pancatalanisme, reproduïxc els següents texts:

Domingo Manfredi Cano, l'excelent escriptor andalús, escrivia en "Las Provincias" de 26 de setembre de 1971: "Una verdad como un templo: el pueblo es el amo de su lenguaje, y hace caso omiso de las reglas que dictan los gramáticos, los eruditos, los científicos. El pueblo crea a su antojo el acento y el tono, la sintaxis y la fonética".

"Las Provincias" de 12 de juliol de 1975 donava la notícia de la decissió de la "Real Academia Española de la Lengua" sobre determinades correccions, adicions, nous sentits i noves paraules acceptades, i era tot per admissió de creacions del poble en la llengua parlada. Anaven en la llista: bikini o biquini, casete, drogadicto, alcoholímetro, acoplamiento, ambientar, amordazar, amorío, averia, averiar, bonificación, computadorizar, ofertar; i en sentit deportiu: derrapar, llanear, rodador, marcaje, pedalear, pedaleo, penalizar, pinchazo, repescar, ronda, vuelta, rematar.

"Las Provincias" de 4 de Juny de 1976 publicà l'admissió (en els mateixos matisos de la llista anterior) per l'"Asociación de Academias de la Lengua Española" de les següents paraules: berzas, dar la cabezada, cabecear, mediodía, módulo, vale.

I més encara que lo de corporacions acadèmiques, lo d'acadèmics de la "Real Academia Española de la Lengua" l'opinió dels quals ha considerat decisiva el pancatalanisme, puix que ha arribat a demanar-la i a propagar-la profusament i degudament reproduïda. Guillermo Díaz Plaja, en entrevista que li fa G. Soler Summers, en "Las Provincias" de 31 d'agost de 1975, diu: "En eficacia, la Academia tiene un sentido histórico que se dibuja en el diccionario histórico, el cual consume gran parte de sus energías, y otro de carácter actual, que consiste en la aceptación de los hechos lingüísticos españoles y sudamericanos a medida que la realidad aconseja su incorporación". Més avant: "El periodista también puede crear lenguaje. És más, no se puede cerrar uno en un bunker idiomático, desconociendo el carácter vivo de los idioma, y por tanto, la Academia se limita a reconocer estas realidades idiomáticas para incorporarlas al diccionario."

"ABC" de 5 de maig de 1976 publicava un treball de Washington Llorens, de l'Academia Puertorriqueña de la Lengua, on diu: "Es cosa bien sabida que el neologismo necesario que tiene el asentimiento tácito de los hablantes, es irrefrenable".

"El léxico es sólo un catálogo de signos que el pueblo hace y deshace sin cesar".

"El pueblo a veces remuda vocablos guiado por un instinto lingüístico sorprendente".

"Las Provincias" de 2 de juny de 1976 publica una entrevista que fa Joana M. Roque a Julián Marías, i diu: "que Julián Marías cree que Mallorca es uno de los lugares en que más se habla la lengua regional "con naturalidad". I més avant diu que afirma l'entrevistat: "Me dicen que los catalanes no entienden bien el mallorquin". I després diu l'entrevistadora referit a l'entrevistat: "Afirma que realmente el catalán se ha escrito muy poco y según cree los mallorquines, cuando nos vamos de viaje, escribimos a nuestra familia en castellano. Se le responde que esto puede ser debido a la falta de enseñanza y responde que antes de Franco ya pasaba lo mismo". I seguidament posa en llavis de Julián Marías: "Lo más respetable es la realidad". I diu l'entrevistadora: "Piensa que lingüísticamente no hay que resucitar muertos. Cuenta una anécdota de un gallego que realiza un discurso en su lengua. La criada le escucha y comenta que el señorito habla el francés como un santiño. Cree que en el afán de resucitar lenguas regionales no debe caerse en el lenguaje artificial y no hablado". I cap al final de l'entrevista pregunta l'entrevistadora: "¿Cuál es la función de las academias de la lengua?", i posa com a contestació de Julián Marías: "Estudiar la lengua y reconocer el uso de las palabras. ¿Puede decirse que es una verdadera palabra algo que deja de usarse o pasa de moda?".

Ben clar està que les idees que sostinc sobre la llengua i que confirmen les cites que acabe de fer, són la concepció "normal" i que és la teoria pancatalanista sobre la llengua "dels valencians" lo que constituïx una anormalitat. Recorde's que, fa pocs anys, quan en la "Real Academia de la Lengua Española" algú caigué en la tentació o tingué l'hora bova d'"inventar" paraules a lo Fabra - Institut d'Estudis Catalans (als que següeixen filòlecs valencians pancatalanistes) fón per complet un fracàs i un ridícul, pel rebuig dels castellanoparlants a dir les paraules "inventades" aeromoza y jeriñac ens substitució d'azafata i coñac com diu el poble. Encara que la segona ha hagut de substituir-se "oficialment" per brandy per haver guanyat els viticultors francesos el pleit sobre la denominació.

De qué els estudis filològics només tenen valor especulatiu i no el preceptiu per a impondre al poble cóm ha de parlar, se'n deriva la conseqüència de qué els diccionaris i vocabularis no són tampoc preceptius per al poble per a qué no modifique o abandone o substituïxca paraules o acepcions. Són inventaris de paraules, de caràcter consultiu, principalment sobre el significat de les paraules. Açò és en quant a diccionaris i vocabularis "normals", perquè els "anormals" de paraules "inventades", coneguts per "normatius", no poden tindre ni valor consultiu. En corroboració d'açó podria reproduir ací en facsímil unes paraules manuscrites per una actual filòlec valencià, molt conegut.

El científisme de qué es pot obligar al poble a parlar una determinada llengua, és una concepció inventada en Barcelona per a la imposició de la llengua inventada per Fabra i Institut d'Estudis Catalans. I així es feren autèntiques coaccions, inclús oficials, primer des de la Diputació Provincial de Barcelona i després des de la Mancomunitat de Catalunya, presidides per Prat de la Riba. Convindria que els jovers pancatalanistes conegueren este tros d'història catalana: imposicions, coaccions, protestes, oposicions, que omplim un gran periodo d'anys. Que se busquen informació perquè els capdansers del pancatalanisme no els la donaran.

És la teoria que han adoptat els pancatalanistes valencians per a la imposició de la llengua catalana de Fabra com a "llengua dels valencians" "científica", "cultura", "correcta", "normativa"... tots els adjectius én qué disfrassen "català". I en la reproducció de texts valencians, per antics que siguen (inclús clàssics), i baix el disfràs de "regularització ortogràfica" arriben a catalanisar-los de tal manera que fan autèntiques traduccions al català, destrossant l'original de l'autor en una vulneració del dret de propietat intel·lectual de l'autor.

Esta posició "científica" de prescindir de l'opinió i de la conducta del poble sobre la llengua seua, se pretén dir que és per bé del poble i pensant en ell, sempre serà una actitud contra la democràcia i, en el millor dels casos un despotisme il·lustrat lingüístic. Perqué no és qüestió científica ni la denominació de catalana per a la llengua valenciana. És de competència popular: del poble com a amo de la llengua que parla, i la fa, la modifica i li posa nom, per ser l'amo, com fa el que ho és, una embarcació, a un xalet (sic), a un gos...

I el poble valencià li ha dit i li diu valenciana a la llengua que parla, a més de per ser l'amo, perqué (portada o no pels catalans) la veu diferent a la catalana. I es nega a considerar-la catalana perqué encara que fa segles fóra veritat que eren iguals, veu que són diferents ARA, màxima raó en qüestió de llengües en la que pot dir-se que és un dogma allò de tempora mutantur. Per això en esta qüestió no cap el "cóm era" la llengua i molt manco el "cóm deu ser" segons els erudits filòlegs, sinó només el "com és", perqué açò més que en res, la ciència no deu anar contra la realitat irreversible de la vida. La qual diu ARA que la majoria dels valencians no entenen als catalans, sobretot els que parlen català oriental; i quasi tots els valencians no entenen als mallorquins. Sé d'un primat del pancatalanisme i d'un partit polític que no entenia el parlar català d'un catedràtic català i li demanava que parlarea espaiet.

Perqué l'idioma "és" el parlat i no l'escrit. Per això se li diu llengua per ser esta orgue indispensable per a parlar. La llengua escrita es la reproducció gràfica de la parlada com el retrat ho és de la persona. I així com l'essència humana és la persona i no el retrat, l'essència de l'idioma és el parlat i no l'escrit. I si la llengua escrita és el retrat de la parlada es comprén que, com el retrat respecte a la persona, la llengua escrita deu reproduir la parlada én la major fidelitat possible, o siga, que l'ortografia deu ajustar-se lo màxim a la fonètica. Després parle de l'ortografia actual.

La llengua parlada és anterior a l'escrita salvo les artificials com l'esperanto, i podríem afegir el català de Fabra. Sense llengua (que siga natural) parlada no és possible escriptura, ni gramàtica, ni ortografia (actual Deus ex machina de l'idioma en València), ni literatura, ni filologia i filòlegs. pero sense tot açó poden existir, i n'existixen, llengües parlades. I en una llengua parlada pot existir, i n'existix, només uan de les coses citades: literatura pero de viva veu, narrada o cantada. Es pot establir el següent orde de prelació: llengua parlada, literatura oral, llengua escrita, gramàtica (i ortografia) i filologia (i filòlegs).

Perqué la llengua parlada és la causa primigènia de toes eixes coses citades que són sos efectes. I també podem dir que la causa és l'essència i els efectes els accidents; accidents no necessaris a la causa.

I ningú no discutix que la causa i l'essència són abans que els efectes i els accidents respectivament. Per tant, com per ser causa i essència no necessita dels efectes ni dels accidents per a existir, la base de la llengua valenciana és la parlada i no l'escripta. La poesia ho diu decididament per boca del gran poeta portugués Teixeira de Pascoaes: "Lo compuse en mi lenguaje hablado pues ignoro el escrito" (Traducció al castellà, per Ramón M.ª López, de "São Paulo", Editorial Apolo, Barcelona, 1935, pàgina 3 del prefaci). Constituir, com ara es fa en València, la llengua escrita, obra de filòlegs, com a base de l'idioma valencià, comporta, per reducció a l'absurt, que els hòmens foren muts en principi i començaren a parlar després d'inventar l'escriptura.

Per lo dit es desprén que no pot sostindre's l'equació llengua-cultura, puix que poden existir, i n'existixen, llengües sense cultura i en la més completa incultura i salvagisme. Respecte a la cultura d'una llengua, esta no forma part d'aquella sinó en quant a aquella part per a la qual és necessària la llengua: la literatura original (no traduccions) d'eixa llengua.

Perqué, contra lo que ara es creu, no forma part de la cultura d'una llengua: ni la literatura que és traducció, ni la ciència, encara que estiga escrita originalment en eixa llengua. Perqué açò forma part de la cultura "del poble" que parla eixa llengua a la que es vol atribuir-ho com a cultura seua. Puix que l'obra de perfeccionament (i també creació puix que són poble també) d'una llengua la fan els escrits literaris; no un tractat d'àlgebra o d'obstetrícia.

El pancatalanisme, pel sentit reverencial que té per la llengua escrita, devia substituir la paraula llengua per ploma, llapis, bolígraf, màquina d'escriure... En rigor no pot extranyar este sentit reverencial per lo escrit si es pensa que el català "normatiu" naixqué escrit, puix que és en gran part "invent" de Fabra; per cert, que abans d'ell els catalans tenien no l'onomàstic Pompeu sino Pompeyus, com pot comprovar qui vullga en uan obra de Pompeyus Gener. És sabut que esta activitat "inventora" l'ha seguida l'Institut d'Estudis Catalans. Qualsevol que per l'edat que tinga no ho haja vixcut, té molts mijos de comprovar-ho. Els més eficaços són: la comparació entre les publicacions aparegudes abans i després de "regnar" Fabra i llegint la seua obra "Converses filològiques" (millor la primera edició), en les que explica les "invencions" lingüístiques, les que, en principi anà publicant en el diari "La Publicitat", "La Publi", com li dien popularment.

Ara les paraules inventades pareixen naturals per haver-les llegides en tanta lletra impresa i haver passat al lèxic de molts catalans: els que volen demostrar que són cults i els que volen aparentar-ho. Esta difusió ha segut gràcies als mijos de difusió que la llengua catalana tenia abans de la guerra: molts diaris, moltes revistes, molts llibres, moltes representacions teatrals, i sobre tot la ràdio: una emissora, "Ràdio Associació de Catalunya", exclusivament en català, i les atres én molts programes en català. Pero, a pesar de tants anys d'actuació del fabrisme, no s'ha aconseguit plenament, ajustant-la a la llengua escrita "normativa", canviar la fonètica del català parlat, tan diferent de l'escript. Ni canviar-la en el català escrit de la poesia, que rima i medix segons la fonètica popular i no d'acort én la que correspon a lo escrit segons l'ortografia; una ortografia que, per no correspondre a la fonètica viva i popular atacava principalment Mossén Antoni M.ª Alcover.

Cal dir, per a qué ho sàpïen tots, que Fabra no s'ocupà de la llengua valenciana, com pot comprovar-se en primer lloc en el mateix Diccionari Fabra. I s'ha de saver també sobre Fabra que no era tan pancatalaniste com alguns creuen. No cal remontar-nos als temps juvenívols de Jaume Massó i Torrens, Joaquin Casas i Carbó i Pompeu Fabra i Poch, que feen "L'Avens" (després escrit "L'Avenç") on, en el número de 31 de març de 1891 s'atacà la unitat ortogràfica de les llengües valenciana, mallorquina i catalana, arribant a dir que és "impossible perquè és contra natura". I he dit que no cal retrocedir a 1891, perquè Fabra sempre opinà que els valencians, per a purificar la llengua valenciana, no devíem preocupar-nos d'acostar-nos a la catalana sinó a la dels clàssics valencians. Idea que solia expressar sovint i que me la digué a mi quan parlí en ell el 25 de novembre de 1935.

Pero el pancatalanisme, com moltes coses més que li són desfavorables, amaga tot açò de Fabra i de la llengua "normativa". En el seu parlar sempre ex-cathedra, dóna normes que no explica, i amaga texts, i tot quant les refuta, l'existència de lo qual ignoren sos seguidors, com ignoren persones i fets que els amaguen els capitosts, inclús botant-se no solament molts anys sinó també segles d'història que no els convé que sàpïen els neòfits.

A l'igual que els atres pobles medievals que descompongueren el baix llatí i crearen les llengües romanç, el poble valencià ha creat sa llengua valenciana. Lo mateix que seria demencial pretendre substituir les llengües romàniques pel llatí, per haver-lo dut els romans als pobles de llengua romànica, també és demencial la pretensió pancatalanista de substituir la llengua valenciana per la catalana, alegant que la dugueren els catalans.

I més demencial, perquè a més és illògic que la substituïda siga no la llengua que diuen que dugueren en el segle XIII sinó l'actual catalana "normativa" semiinventada per Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans. Perqué, per eixemple, les paraules meua, teua i seua no volen substituir-les per les que haurien dut de ser veritat la importació: mia, tua i sua, sinó per meva, teva i seva, que diuen ara els catalans.

Este eixemple advera que és indiferent que els catalans dugueren o no a València la llengua seua, perquè ARA català i valencià són diferents per haver tingut diferent evolució i diferents influències. Per tant també és falsa la teoria, en la que cauen molts (intelectuals i tot) de qué la llengua que nos duen ara és la perduda pels valencians, perquè, en el mateix eixemple lo que hem perdut és mia, tua i sua i no meva, teva i seva.

És indiscutible, perquè açó sí que és una realitat "científicament" demostrada, que els espanyols del segle XVI dugueren a Filipines la llengua parlada pels conquistadors. I bé, a pesar de la realitat "científica", els filipins prescindixen de com parlen els successors dels espanyols que els dugueren la llengua; de la "Real Academia Española de la Lengua"; de son diccionari; de sa gramàtica i desl ¡filòlecs!.

I escriuen lo que qualsevol pot comprovar en els signes de franqueig postal filipins que figuren en qualsevol colecció. D'u de la meua reproduïxc: "PILIPINAS p 1,50 KOREO 1949 IKA-25 ANIBERSARIO BANGKO SENTRAL NG PILIPINAS 1974".

Si un poble, un estat fa açò en la llengua que parla, escrivint-la com la parla, sense subjectar-se a la llengua del poble que li la duqué; i ho fa per a reafirmar la seua recentíssima personalitat com a poble, més raó tenim els valencians, que tenim la personalitat reafirmada des de fa segles, per a fewr com els filipins i escriure la llengua que parlem, que és lo que ací defenc. Perqué, encara que el valencià fora d'importació, esta és tres segles més vella que la de Filipines; es diferencia més del català; i donà una literatura de categoria universal que (l'inici del pancatalanisme), sempre han volgut apropiarse-la els catalans, perquè no tenen literatura clàssica de tanta categoria com la nostra valenciana. I açò a soles: tindre una literatura clàssica que ambicionen apropiarse els catalans, autorisaria a consagrar la "independència" de la llengua valenciana, encara que fóra veritat que nos la dugueren els catalans.

Pero, sobre tot, perquè en la llengua està per damunt de tot la voluntat del poble que la parla, i el poble valencià diu que és llengua valenciana, com ha dit des de sempre.

Fabra, al que ha seguit l'Institut d'Estudis Catalans, per a "ordenar" la llengua catalana, preferí moltes vegades, per sobre la forma viva del català "natural", la "invenció" del "normatiu", per a la qual tingueren un intervenció decisiva l'etimologisme i el "prurit de fugir de la semblança am el castellà", en frase feliç de "Diccionari Català - Valencià - Balear" en al paraula modo.

Puc acceptar com a explicació d'eixe "prurit" el que fóra un chauvinisme del catalanisme de Fabra. pero no puc acceptar que, si volia fer ciència, la profanara én la concessió al chauvinisme. Que, com a chauvinisme és absurd, puix que és absurd pretendre que la llengua catalana no tinga semblances én la castellana, perquè lo llògic és que les tinga.

No poden tancar-se els ulls a la realitat evident i irrefutable d'un veïnage i una proximitat dins de la geografia peninsular, de Castella i Catalunya (inclús els noms tenen el mateix ètim probablement), raons que han originat de sempre unes relacions contínues i íntimes, reforçades per la comunitat política des de la primera unitat espanyola dels visigots a l'actual, passant per la intermija de la Corona d'Aragó. I en estes circumstàncies, la influència lingüística castellana en el català (com també la catalana en el castellà) és necesàriament inevitable de tan llògica. pero no solament, com precisament pretén el chauvinisme del catalanisme, per l'aspecte polític de l'oficialitat de la llengua castellana "opressora" i "imposadora", de la castellana, sinó també, i més, perquè la llengua castellana és una de les principals del món, no solament per ser de les més parlades (en número d'estats la primera) sinó també perquè té una cultura literària de primeríssim orde, no solament per la literatura clàssica sinó per la de sempre, inclús l'actual puix que en tot temps la literatura castellana ha contat én noms de relleu universal.

I açó mateix que acabe de dir de les semblances entre el castellà i el català, és igualment aplicable a les semblances entre el castellà i el valencià, o més encara perquè el bilingüisme valencià fa al castellà també valencià; i, com a tal, el té dins del mateix Regne de València.

I com dos coses semblants a una tercera són semblants entre si, resulta que el valencià, el català i el castellà tenen semblances les tres entre si. I heus ací un eixemple de frase que inclús s'escríu exactament igual en les tres llengües: "Salvador va a copiar el gran mapa de la comarca de la Ribera Alta que figura en la blanca casa consistorial". Pero que es pronuncia de manera diferent en cada llengua, de manera que hi ha paraules de pronunciació diferent en les tres, com la primera que els valencians pronunciem Salvaor, els catalans Salvadó i els castellans Salvador, o millor dit Salbador. O siga que l'escritura és igual pero és diferent la fonètica, lo que demostra lo que he dit de qué la llengua no és l'escrita sinó la parlada, i per aixó esta frase que llegida no se sap si és valencià, català o castellà, pronunciada per un valencià, un català i un castellà se sap perfectament en quina llengua parla cadascú.

És per això que els pancatalanistes basen la llengua en l'escrita, imposant com a "llengua dels valencians" la catalana de Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans, prèviament "manipulada", i afirmant que és la llengua que els valencians hem perdut i nos cal "recuperar", i ho diuen inclús científics; i en açò reconeixen que el valencià i el català parlats, que són els autèntics, són diferents, i per açò la majoria dels valencians no entenen als catalans; que és la prova definitiva de qué dos llengües són diferents quan un parlant de cadascuna no s'entenen. pero els pancatalanistes que afirmen que "la llengua dels valencians" és la catalana perquè cóm fan escriure als valencians, escrita resulta igual, ¿acceptarien davant la frase que he posat abans que el català i el castellà són la mateixa llengua? I no accepten açò, que és veritat, pero damunt no volen acceptar semblances en el castellà, que no és veritat; semblances que demostren les influències mútues pels motius que he donat, i que no es donen respecte a atres llengües, com francés, italià, etc., per citar llengües també romàniques.

En "Retorn a la fidelitat valenciana" he posat un eixemple de les diferències entre valencià i català i que és l'Evangeli de la missa que acabava d'oir. És el text llatí, una traducció meua i el text d'una edició catalana. I entre el text valencià i el català _onze línies de quartilla a màquina-, hi ha més de xixanta (sic) diferències de les distintes classes. Perqué les diferències entre valencià i català són: De lèxic: per conservació de la paraula ibèrica, germànica, àrab, mossàrab. De procedència estrangera en adaptació pròpia o no. Per no ser el mateix ètim llatí. Morfològiques: diferència d'alguna lletra, lletra de més o manco. Semàntiques: paraules de diferent accepció o més o manco accepcions en valencià. Fonètique, que son les més.

He dit que Fabra, en sa joventut, considerava impossible una unitat ortogràfica per a les llengües valenciana, mallorquina i catalana per ser contra natura, i davant lo que he exposat es comprendrà perfectament que en aquells temps Fabra tenia tota la raó. I, no obstant, ara el català té una ortografia que no s'ajusta a la fonètica seua, i a l'aplicar dita ortografia al valencià encara queda moltíssim més desajustada.

Vejam uns casos. Grafia TZ: Com s'explica en les instruccions només és adequada a la fonètica valenciana en unes quantes paraules. Grafies suprimides per Fabra Y i CH: absurda supressió i que crec que deu rectificar-se recuperant estes dos grafies que són necessàries, tradicionals i inclús clàssiques en la llengua valenciana; que una i atra s'han usat en al llengua fins sa primera catalanisació per les normes de Castelló; i que una i atra o una de les dos apareixen en les llengües més cultes.

Per a convéncer-se de la necessitat de recuperar per a l'ortografia valenciana les grafies Y i CH, i vore l'absurditat de la seua alegre i inconscient supressió per Fabra, basta éen estos dos eixemples, u per a cada graffia. Tenint la grafia Y s'éviten les paraules inventades, com l'actual adjectiu d'épopeia, que és epopeic, modificant la fonètica, puix que abans de Fabra i les normes de Castelló s'écrivia epopèyic. I tenint la grafia CH s'évita la confusió de la fonètica que puga tindre la grafia X quan no es coneix la paraula. Perqué ara es llig bé per conéixer la fonètica de la paraula, puix que en marxa i xapa, com es coneixen, els valencians pronuncien africada sorda; com els catalans occidentals, orientals i mallorquins pronuncien fricativa sorda; com fen els valencians en la paraula Xàtiva, perqué la coneixem: Pero si s'inventa una paraula, per eixemple xapif, ¿quina és la fonètica de la X?

Abans de FABra no hi havia confusió: per a l'africada sorda CH (chapa, marcha) i per a la fricativa sorda X (Xixona). Cal advertir que els catalans orientals, com qualsevol, consultant el diccionari Fabra, pot fer la comprovació, no tenen l'africar sort a principi de paraula sinó en la paraula Txecoslovàquia i sos derivats, i per això als valencians se'ls fa, des de les catalanisadores bases de Castelló, escriure esta paraula en TX inicial i totes les atres africades sordes éen X, grafia que, a més, té també el fonema cs com en examen, o siga, tres fonemes per a una sola grafia. En canvi en esta absurda ortografia hi ha un fonema linguoalveolar sort que té cinc grafies: c, ç, s, ss, sc, segons la situació del fonema. No és precisament una ortografia senzilla. I com ací no tracte del canvi d'ortografia que crec necessari, no cal que pose més eixemples de la inadequació a la llengua valenciana de l'ortografia que ara s'usa, que és la catalana.

Diferents ortografies corresponen a llengües diferents que, com la valenciana i la catalana, arriben a tindre ¡cinc! diferències fonètiques en una paraula que ara es vol dir que és igual en les dos: desorganisar en valencià i desorganitzar en català, i fent escriure als valencians també desorganitzar, passen com a iguals, quan en català la primera e és lo que abans de Fabra escrivien a els catalans, i que ara li diuen e neutra ("científicament", vocal anterior mixta, no arrodonida); la o, en català és u ("científicament", vocal posterior arrodonida amb la mínima obertura); la primera a és igaul que la primera e ; la s valenciana és consonant linguoalveolar fricativa sonora "científicament", i la tz catalana és "científicament"consonant linguoalveolar africada sonora; i la r en català és muda i en la gran majoria del valencià no. En una paraula ¡cinc diferències!, i "científiques" que és lo que val per als pancatalanistes.

Excepte per a les raons que té el pancatalanisme, que els pancatalanistes les saben, i nosatres també, sempre s'ha acceptat la diferència entre valencià i català, inclús en la mateixa Catalunya. Citada ha quedat l'opinió de Fabra, Massó i Carreras en 1891, ininterrompuda en Catalunya; i tinc a la vista, treta de la biblioteca meua, la traducció al català de "Pare vosté la burra, amic", de l'autor valencià Felip Melià, feta per Agustí Collado, en la colecció "La escena catalana", Any XVIII (2ª època), 3 d'agost del 1935, Nº 421, editada per Llibreria Bonavia, Tapineria, 4, Barcelona.

Caràcter del present treball

El present treball no és un treball "erudit" de ciència filològica. Perqué la qüestió de qué tracta no és científica sinó popular, social; i com l'escric sentint-me poble i no erudit, sóc la veu del meu poble que va dirigida a ell en tot son conjunt des del més il·lustrat al més ignorant. I és precís que siga "acientífic" (pero no "anticientífic"), popular podríem dir, com en literatura es diu popular, perqué la llengua és popular puix que és del poble; naturalment, la llengua parlada, viva, del poble valencià. El treball científic deu fer-lo un filòlec valencià que no siga pancatalaniste, que algú deu haver-ne.

Açò no és lo que ara diuen "polèmic" perqué no va dirigit als pancatalanistes per a qué deixen el pancatalanisme. Perqué el pancatalanisme no és una ideologia sinó una professió de fe formulada davant lo que diuen els santons del pancatalanisme. I com contra una fe no valen arguments, açò no és per a convèncer als pancatalanistes de son error.

El caracter "acientífic" d'este treball m'évita que em diguen dilettante els que, perqué tenen títol universitari de Filosofia i Lletres, s'han apoderat de la llengua valenciana com si fóra d'ells, quan és del poble per ser un fenomen social i un dret humà, per lo que és més de competència per a ficar cullerada, dels que el títol universitari el tenim de Dret. I que, per cert, no els diem res als de Filosofia i Lletres que escriuen sobre matèries jurídiques, inclús en enciclopèdies sobre estatuts d'autonomia que, com a lleis, són de competència del Dret.

Per a llevar a este treball apariència científica, les notes van interpolades en el text.

Com a poble que sóc, i així em considere a molta honra, este treball expressa la rebelió del sentir del poble valencià que, durant tant de temps, s'ha vist sempre afrontat al dir-li que no parla bé sa llengua valenciana. I esta injusta acusació se li ha fet no solament en quant a les evolucions que, llegítimament, ha fet en l'idioma seu, sinó inclús també en el cas de paraules conservades des de segles, tant anteriors a la conquesta de Don Jaume com les de la seua literatura clàssica en els gloriosos temps de la Corona d'Aragó, quan els comtats catalans, nebulós estat "fradistern" en la Corona d'Aragó, no s'haurien atrevit ni a pensar en colonisar el Regne de València.

I encara es pretén fer vore al nostre poble que se li fa un favor substituint-li eixes paraules tan seues per unes que desconeix i no ha dit mai perqué són catalanes. I s'intenta enganyar-lo dient-li que són les correctes, les "normatives". I puc afirmar açò, i ho dic perqué, com he contat al principi, he col·laborat en l'engany mentres estiguí enganyat per la parança "científica" en qué m'apressaren els que crea mestres. Per això he dit també que este treball és una reparació del mal que he fet sense saber que fea mal. Propòsit de reparació que em fiu al triar la llibertat.

Com el poble és qui fa la fonètica de la llengua que parla, encara que parega redundància; i la canvia quan vol; i com vol, tot per ser l'amo de la seua llengua, és per lo que he partit com a base de la llengua parlada pel poble valencià.

L'he escoltada atentament en totes bandes del Regne de València que m'ha segut possible oir-la, per a trobar així l'autèntica llengua valenciana: la que parla el poble valencià i que ara no apareix escrita.

I he profundisat més en els densos coneiximents que tenia de la llengua valenciana i de la llengua catalana, estudiant-les comparades.

I he repassat el meu antic coneiximent del llatí, com a pare de les dos. I he repassat també la bibliografia que cite, en part llegida per mi i en part inclús estudiada.

En estes instruccions no invente res; són el poble valencià i els autors que cite els que parlen a través de mi. Açò no és per tant, la pura i simple resurrecció de les regles de Fullana, si bé entronca én elles (per tindre base en la llengua real) com si hagueren seguit desenvolupant-se sense solució de continuïtat.

Quan s'abandona el bon camí desviant-se per a seguir el roí, cal per a deixar este, tornar al que s'abandonà i seguir caminant pel bon camí que es mampregué en un principi.

Pe a trobar l'autèntica llengua valenciana és indispensable partir de la parlada; estudiar l'idioma viu per a descobrir, dins de les variants del parlar, de l'idioma oral, les més bones. I noo partir d'una llengua escrita, artificial, per a establir "la llengua dels valencians" com diuen i fan els pancatalanistes.

Perqué com he dit abans, la llengua escrita és la que deu subjectar-se a la parlada.

I una vegada trobada la llengua valenciana és el moment d'estudiar cóm s'ha d'escriure. Perqué, no em canse de repetir-ho, és el poble qui ha de fer la llengua seua. Inclús ha de ser el poble qui valencianise les paraules noves de procedència d'atres llengües. Com en el cas de la paraula francesa garatge.

El poble valencià la valencianisà per la fonètica francesa que oïa, i digué garaig. La catalanisació erudita de la llengua catalana, adaptada la grafia francesa a l'ortografia catalana, féu la forma artificial i cultista de garage.

Les instruccions que done, i les consideracions que les precedixen, les he tretes, respectivament, del vocabulari i el text que el precedix de la part que fa referència a la llengua, de mon treball sense acabar "Retorn a la fidelitat valenciana".

Així com les més nomenades que conegudes normes de Castelló, que no eren per a "ensenyar" el valencià, sinó per a escriure'l catalanizat, dirigides sobre tot als que escrivíem segons Fullana, estes instruccions, que no són tampoc per a ensenyar el valencià, són, al contrari que les de Castelló, per a escriure el valencià descatalanizat. I van dirigides als que volen escriure valencianisada la llengua híbrida en qué escriuen, valcat o cataval.

Que és el cas dels molts amics que m'han demanat que, sense esperar a qué, acabat que siga, es publique "Retorn a la fidelitat valenciana", traguera d'ell un avanç parcial.

I açò és lo que se publica. A les instruccions que següen s'ajusten (salvo els molts errors d'imprenta que aparegueren) els dotze articles meus publicats en "Jornada" entre 13 de febrer i 27 de setembre de 1975; u de Rafael Villar en dit diari; els quatre que en el mateix diari publicà Xavier Casp i els que ve publicant en "Levante" des d'11 de desembre de 1974. I lo més important publicat segons les instruccions que següen són les dos últimes obres de Xavier Casp: el libretto, que està editat, de l'òpera "Vinatea", musicat per Matilde Salvador; i sobre tot el llibre de poesia "Jo també tinc set".

Adés he posat entre cometes "ensenyar" perquè crec que no deuen donarse cursos per a "ensenyar" a "parlar" el valencià, sinó per a ensenyar a escriure'l als que el parlen. Contra lo que el criteri científicista és que el pancatalanisme ha fet interessadament que es veja tot lo de la llengua, el que no sàpia el valencià deu dependre'l, no en cursos sinó en sa casa, si es parla, i en atre cas fora de casa: en el carrer, en el treball, dels amics que el parlen... Com és el cas meu que, com mon pare era -a molta honra- xurro (sic), de Sogorb, deprenquí el valencià, en la primera infància, dels xiquets (sic) és els que jugava. Com fa qui se'n va a un país estranger a dependre de viva veu dels parlants d'ella. És passant de viva veu d'uns a atres com es conserva la llengua valenciana des de fa segles i no depresa en cursos.

Estes instruccions poden servir (com serviren les normes de Castelló) per a fer una gramàtica de la llengua valenciana descatalanizada. I sense eixa gramàtica, per a usar qualsevol atra de les actuals, rectificant en ella lo que calga segons estes instruccions. Perquè en totes les gramàtiques actuals (en unes més i en atres manco) hi ha una gran part a la que no afecten estes instruccions, que és la part no catalanizada sobre la que, naturalment, no done instruccions de descatalanización. I insistisc que abans que la gramàtica és la llengua que s'ha de saber parlar abans d'estudiar la gramàtica seua.

Advertisc que estes instruccions són provisionals; subjectes a rectificacions, puix que al tractar-se d'idees meues (que tinc la satisfacció d'haver-les acceptades alguns amics), com no em crec infalible, accepte que puga haver errors. Per aixó, en son dia, estes instruccions que són qüestió d'urgència, hauran d'estudiar-se en un organisme acadèmic valencià, no solament de solvència intel·lectual sinó, principalment i abans de tot, **INEXCUSABLEMENT D'AUTENTICITAT VALENCIANA**, sense contaminacions catalanes, el qual determinarà, en definitiva, la llengua valenciana i sa escriptura, prescindint de cultismes i acceptant al poble com a creador i amo de la llengua. Este organisme, per tant, és el que ha de fer, és calma com es fan estes coses, la gramàtica i el diccionari complet de la llengua valenciana.

El "Vocabulari valencià - català català - valencià" de "Retorn a la fidelitat valenciana", només és, com indica el nom, un vocabulari parcial de les paraules que són diferents en català i valencià.

Pel caràcter provisional d'estes instruccions, com atenc a lo primordial: descatalanizar la llengua valenciana, partint com a base, de la llengua parlada, use l'ortografia que ara s'usa, si bé aplicant-la segons la fonètica valenciana, lo que determina en ocasions diferències en les grafies. Com accent agut en lloc de gre; s i no tz; g i j i no tg tj; n i no mp; l i no ll o tl...

La majoria d'estes instruccions són de caràcter general, aplicables a un grup de paraules més o manco gran. Pero, encara que siga qüestió del vocabulari, també les hi ha referents a una o algunes paraules que van juntes en una denominació, per ser paraules o denominacions de molt d'ús o molt importants.

La descatalanisació en general del lèxic catalanitzat que ara s'usa, si la fera en estes instruccions, seria la publicació íntegra del vocabulari a qué m'he referit, lo que no és possible en este treball. En els casos de dubte sobre alguna paraula, aconselle al lector que opte per la paraula viva, sobretot si ho és en els llocs on millor es parla el valencià, puix que acertarà en la majoria de les ocasions; i si no acerta, per lo manco l'opció li haurà donat una paraula valenciana i no catalana.

Una observació sobre l'arcaïsió. per a mi el valor d'una forma clàssica és la corroboració, en tot o en part, d'una forma viva, o siga, en funció de pedigree d'una paraula viva valenciana. Com és, per eixemple, la forma viva dels plurals en -ns: homens, vèrgens, màrgens...paraules vives valencianes que són conservació exacta de les clàssiques que confirmen les vives.

Advertixc que les referències al Diccionari de Fabra són a la primera edició (1932), perquè les posteriors a la mort de l'autor no poden atribuir-se íntegrament a Fabra per les manipulacions que s'han fet en el text de la primera edició.

Per últim m'interessa fer constar que contra lo que puguen creure alguns, én estes instruccions (i n'és la prova més rotunda l'últim llibre de Xavier Casp: "Jo també tinc set") no baixe la llengua literària a la llengua parlada, popular, sinó que puge la llengua parlada, popular, a la literatura.

Sé que hi haurà valencians que, per orgull, perea o interessos, no acceptaran la valencianisació de la llengua que propugne; i que inclús els hi haurà que l'atacaran. Pero també sé que n'hi haurà ates que l'acceptaran i que l'adoptaran, sobre tot els que comprenen, i, millor encara, els que - junt a mi- podem dir aquelles paraules d'Aïda: "¡O, Patria mia, quanto mi costi!"

Miquel Adlert Noguero

